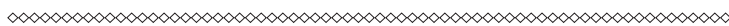

SECȚIUNEA I Drept penal, execuțional penal și criminologie

CZU: 343.2

RĂSPUNDEREA PENALĂ A PARTICIPANȚILOR

Gheorghe GLADCHI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM
ORCID: 0000-0001-9786-1111

Rezumat

Problema răspunderii penale a participanților la săvârșirea unei infracțiuni este controversată și a ocazionat exprimarea de opinii diferite în știința penală modernă. Teoria participației penale s-a dezvoltat în direcția de accesoriu limitat al participației și recunoașterii răspunderii penale de sine stătătoare a participanților cu menținerea, în același timp, a unei influențe esențiale a faptei săvârșite, în mod nemijlocit, de către autor, asupra răspunderii celorlalți participanți. Actualmente acest concept este susținut în doctrină și îmbrățișat de majoritatea codurilor penale.

Temeiul și limitele răspunderii participanților sunt stabilite, în corespundere cu aprecierea juridică penală a faptei săvârșite de autor, ce nu contravine reglementărilor legale privind temeiul general al răspunderii penale. Totodată, răspunderea fiecărui participant este de sine stătătoare și strict individuală. Toți participanții răspund pentru una și aceeași infracțiune, fiecare dintre ei răspunde pentru contribuția sa, în limitele acțiunilor comise personal, adică în funcție de rolul acestora în cadrul participației – organizator, instigator sau complice. Pedepsa pentru toți cei care răspund pentru comiterea infracțiunii se va individualiza în cadrul limitelor legale prevăzute pentru autor. Instanța urmează să stabilească pedeapsa pentru fiecare participant, ținând seama, pe de o parte, de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, iar pe de altă parte, de criteriile generale de individualizare.

Cuvinte-cheie: participație, participanți, formele participației, răspundere penală, temei, pedeapsă, individualizarea pedepsei, contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, criterii generale de individualizare.

Summary

The issue of criminal liability of participants in the commission of a crime is controversial and has given rise to the expression of different opinions in modern criminal science. The theory of criminal participation has developed in the direction of the limited accessory of the participation and the recognition of the independent criminal liability of the participants while maintaining, at the same time, an essential influence of the act committed, directly, by the author, on the liability of the other participants. Currently this concept is supported in doctrine and embraced by most criminal codes.

The basis and limits of the liability of the participants are established, in accordance with the criminal legal assessment of the act committed by the author, which does not contradict the legal regulations regarding the general basis of criminal liability. At the same time, the responsibility of each participant is independent and strictly individual. All participants are responsible for one and the same crime, each of them is responsible for their contribution, within the limits of the actions committed personally, that is, depending on their role within the participation – organizer, instigator or accomplice. The punishment for all those responsible for the commission of the crime will be individualized within the legal limits provided for the author. The court will determine the punishment for each participant, taking into account, on the one hand, the contribution of each to the commission

of the crime, and on the other hand, the general criteria for individualization.

Keywords: *participation, participants, legal nature of participation, forms of participation, criminal liability, grounds, crime, composition of the crime, guilt, punishment, individualization of punishment, everyone's contribution to the commission of the crime, general criteria for individualization.*

Introducere. Problema răspunderii penale a participanților la săvârșirea unei infracțiuni este controversată în literatura juridică și în legislație. În acest sens s-au conturat două construcții teoretice principale.

Într-o primă opinie se recunoaște caracterul accesoriu al participației, adică caracterul subordonat, secundar al participației. Potrivit acestor autori, răspunderea celorlalți participanți este dependentă de răspunderea autorului. Participantul va fi supus răspunderii pentru acțiunile sale doar dacă acțiunile autorului sunt pasibile de pedeapsa penală. Ceilalți participanți la o infracțiune se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor [1, p. 111, 166-169; 2, p. 230-231].

Într-o altă opinie, participația este privită ca formă de sine stătătoare a activității infracționale [3, p. 172-173; 4, p. 67-72; 5, p. 384-386]. Autorii acestei opinii, având în vedere caracterul personal al răspunderii ca principiu fundamental al dreptului penal, consideră că temeiul și limitele răspunderii participanților constau nu în acțiunile autorului, dar în acțiunile săvârșite personal de fiecare participant. Astfel, *în primul rând*, fiecare participant va purta răspundere nu pentru o infracțiune comisă de o altă persoană, dar pentru fapta sa proprie, *în al doilea rând*, principalul vinovat, în cazul participației, poate să nu fie autorul, dar alt participant și, *în al treilea rând*, nu este obligatoriu de a recunoaște, în toate cazurile, că complicele este mai puțin periculos decât autorul și merită o pedeapsă mai mică decât acesta.

Cu toate acestea, reținem că recunoașterea caracterului accesoriu al participației penale nu presupune o dependență absolută a răspunderii participanților de răspunderea autorului. Totodată, nu putem susține că acțiunile autorului nu au nicio importanță la stabilirea limitelor răspunderii celorlalți participanți. Astfel, în cazul în care autorul săvârșește o tentativă de infracțiune, ceilalți participanți vor răspunde, de asemenea, pentru tentativă, dar nu pentru o infracțiune consumată, adică în limitele acțiunilor autorului. În această ordine de idei, precizăm că dezvoltarea teoriei participației penale are loc în direcția accesorieității limitate a participației și recunoașterii răspunderii penale de sine stătătoare a participanților cu menținerea, în același timp, a unei influențe esențiale a faptei săvârșite, în mod nemijlocit, de către autor, asupra răspunderii celorlalți participanți.

Legea noastră penală are la bază concepția *accesorieității limitate a participației*. Din reglementările art. 42-45 Cod penal rezultă că participații se împart în două categorii: autor (coautori), care realizează latura obiectivă a infracțiunii și ceilalți participanți (organizator, instigator, complice), care nu sunt autori, nici coautori, adică nu comit în mod nemijlocit infracțiunea. Întrucât latura obiectivă a infracțiunii este executată de autor (coautori), devine vădit faptul că legiuitorul nostru stabilește răspunderea celorlalți participanți dependentă de răspunderea autorului. Astfel, toți participanții poartă răspundere conform articolului corespunzător din Partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, care prevede infracțiunea săvârșită în mod nemijlocit de autor sau coautori. Răspunderea participanților se va individualiza în cadrul limitelor legale prevăzute pentru autor (art. 83 Cod penal). Totodată, potrivit aceluiași articol, la stabilirea răspunderii participanților „*se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii*”. Așadar, legea noastră penală nu cunoaște o dependență absolută a răspunderii celorlalți participanți de răspunderea autorului. În același timp, răspunderea fiecărui participant este de sine stătătoare și strict individuală.

Codul penal al Republicii Moldova nu stabilește anumite principii speciale, temeiuri sau limite ale răspunderii participanților la săvârșirea unei infracțiuni. Aceasta înseamnă, că fiecare

participant, ca și în cazul săvârșirii unei infracțiuni de o singură persoană, poartă răspundere, în primul rând, pentru fapta prejudiciabilă săvârșită în comun, împreună, care conține toate semnele componenței unei infracțiuni prevăzute de legea penală, în al doilea rând, în limitele vinovăției sale și, în al treilea rând, de sine stătător, personal.

Întrucât, participanții săvârșesc împreună una și aceeași infracțiune, răspunderea acestora va avea un temei unic și aceleași limite – în cadrul sancțiunii aceluși articol din Partea specială a Codului penal care incriminează fapta autorului. Temeiul răspunderii penale, inclusiv a participanților la săvârșirea unei infracțiuni, este prevăzut în dispozițiile art. 51 alin. (1) Cod penal: „Temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale”. Astfel, în cazul participației penale, nu sunt stabilite temeuri speciale ale răspunderii penale. Asupra participanților se răsfrâng principiile generale ale răspunderii, potrivit cărora temei al răspunderii penale constituie fapta care conține toate semnele componenței unei infracțiuni prevăzute de legea penală.

Totodată, răspunderea participanților are particularitățile sale, stabilite în normele Părții generale și Părții speciale ale Codului penal. Toți participanții poartă răspundere conform articolului din Partea specială a Codului penal, care prevede infracțiunea săvârșită și în limitele sancțiunii acestuia. În acest sens, precizăm, *în primul rând*, că semnele componenței oricărei infracțiuni sunt prevăzute nu doar în Partea specială, dar și în Partea generală a Codului penal (caracteristicile subiectului, vinovăției, semnele infracțiunii neconsumate etc.). *În al doilea rând*, activitatea infracțională realizată în comun, împreună, de mai multe persoane este reglementată de un sistem de norme strâns legate între ele din Partea generală și Partea specială a Codului penal. Cu alte cuvinte, în cazul participației, descrierea legislativă a componenței infracțiunii săvârșite constă din semnele indicate nu doar în articolul corespunzător din Partea specială, dar și din semnele indicate în Partea generală (art. 42 Cod penal). În normele din Partea specială a Codului penal, faptele prejudiciabile sunt caracterizate așa, cum acestea se manifestă în cazul în care ele sunt săvârșite de autor sau coautori. În situația în care unii participanți nu săvârșesc în mod nemijlocit infracțiunea, se manifestă semnele generale, ce nu sunt prevăzute în normele Părții speciale ale Codului penal, dar sunt stabilite prin dispozițiile art. 42 Cod penal. De aceea, existența componenței de infracțiune în acțiunile participanților care nu au săvârșit în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, adică nu au executat latura obiectivă a acesteia descrisă în dispozițiile articolului corespunzător din Partea specială a Codului penal, este stabilită prin aplicarea acestui articol din Partea generală a Codului penal. Așadar, temeiul răspunderii penale a participanților, care nu au îndeplinit rolul de autor sau coautori, constituie existența componenței infracțiunii, semnele căreia sunt indicate în articolul corespunzător din Partea specială și în dispozițiile art. 42 Cod penal.

În unele norme din Partea specială a Codului penal se prevede expres săvârșirea infracțiunii prin participație, fie se indică în calitate de semne constitutive, fie ca semne calificative ale infracțiunilor determinate. Așa, de exemplu, organizația (asociația) criminală ca formă a participației penale este prevăzută în normele Părții speciale a Codului penal în calitate de componență de sine stătătoare a infracțiunii: organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea (art. 282 Cod penal) ori crearea sau conducerea unei organizații criminale (art. 284 Cod penal). Ca semn calificativ al unor infracțiuni este săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane (art. 152, 171, 186-192, 287 Cod penal), săvârșirea faptei de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (art. 220, 236, 237, 362¹ Cod penal). Legiuitorul, formulând aceste norme, a prevăzut în conținutul lor și semnele răspunderii pentru participație. De aceea, acțiunile participanților, care cad sub incidența unor astfel de norme, se califică fără aplicarea prevederilor art. 42 Cod penal.

Deși participanții răspund doar pentru acțiunile care le-au săvârșit de sine stătător, totuși

calificarea acțiunilor acestora este dependentă de acțiunile comise de autor [6, p. 277, 278]. Dacă autorul nu a dus până la capăt infracțiunea proiectată împreună cu ceilalți participanți, din cauze independente de voința sa, el va fi supus răspunderii pentru tentativă sau pregătire (dacă infracțiunea propusă era mai puțin gravă, gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă). Ceilalți participanți, de asemenea, vor răspunde, respectiv, pentru pregătire sau tentativă de infracțiune. Așadar, în situația în care activitatea infracțională a autorului a fost întreruptă la etapa pregătirii sau tentativei de infracțiune, această circumstanță trebuie luată în considerare și la calificarea acțiunilor celorlalți participanți prin aplicarea art. 26 sau 27 din Codul penal.

Spre exemplu, dacă furtul prin pătrundere în locuință a fost întrerupt la etapa tentativei de infracțiune, atunci acțiunile autorului se vor încadra conform art. 27 și 186 alin. (2) lit. c) Cod penal. Organizatorul acestei infracțiuni, care nu a săvârșit în mod nemijlocit tentativa de furt, trebuie să răspundă potrivit art. 27, 42 alin. (3) și 186 alin. (2) lit. c) Cod penal. În cazul în care organizatorul infracțiunii, concomitent, a condus săvârșirea infracțiunii în timpul executării acesteia, fiind reținut împreună cu autorul la locul faptei, atunci el este coautor al infracțiunii. Ambii infractori vor fi supuși răspunderii penale pentru tentativa de furt săvârșită de două sau mai multe persoane, prin pătrundere în locuință (art. 27 și 186 alin. (2) lit. b) și c) Cod penal). Totodată, acel fapt că unul din coautori a fost concomitent și organizator al infracțiunii va fi luat în considerare de către instanța de judecată la individualizarea pedepsei, cu trimitere la art. 77 alin. (1) lit. c) Cod penal.

Fiecare participant va răspunde pentru săvârșirea împreună a unei infracțiuni, doar în limitele vinovăției sale și dacă a acționat cu intenție directă. Intenția participantului nu se deosebește, în principiu, de intenția persoanei, care singură a săvârșit infracțiunea. Totodată, intenția participantului cuprinde, de asemenea, faptul că infracțiunea se săvârșește în comun, împreună cu altcineva. Participantului i se pot imputa doar acele fapte ale autorului, care au fost cuprinse de intenția directă a acestuia, adică în limitele înțelegerii privind săvârșirea în comun a infracțiunii.

Fiecare participant poartă răspundere de sine stătătoare pentru săvârșirea infracțiunii în comun. Chiar dacă intențiile criminale ale participanților sunt realizate de autor sau coautori, aceasta nu înseamnă că acțiunile celorlalți participanți reprezintă o activitate auxiliară, secundară, care nu are o importanță de sine stătătoare [7, p. 257].

Limitele răspunderii participanților sunt determinate de formele participației penale și contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii.

În cazul *participației simple*, fiecare participant fiind coautor, săvârșește acele acțiuni, care în ansamblu cu acțiunile altor participanți constituie componenta unei infracțiuni. Având în vedere că toate actele săvârșite formează împreună aceeași infracțiune indivizibilă, iar urmările produse sunt rezultatul activității realizate de toți participanții, fiecare din aceștia va purta răspundere pentru toate acțiunile infracționale în ansamblu. Rezultatul infracțional produs în comun este imputat fiecărui participant ca daună pricinuită de el însuși. Totodată, nu are importanță, dacă fiecare participant a realizat în întregime sau parțial și sub ce formă și dacă a realizat el oare latura obiectivă a infracțiunii. Așa, de exemplu, dacă trei participanți, împreună, i-au provocat victimei mai multe răni de cuțit, fiecare dintre aceste răni pricinuindu-i o vătămare ușoară sănătății, iar în ansamblu rănilor i-au cauzat o vătămare gravă ca urmare a unei pierderi excesive de sânge, acțiunile fiecărui participant trebuie calificate în conformitate cu prevederile art. 151 Cod penal. Acțiunile acestor participanți, luate în ansamblu, constituie, în situația dată, o altă componentă de infracțiune decât acțiunile fiecăruia din ei, privite izolat. În cazul participației simple, acțiunile fiecărui participant se califică nemijlocit conform prevederilor articolului corespunzător din Partea specială a Codului penal, fără aplicarea dispozițiilor art. 42 Cod penal.

În cazul *participației complexe*, acțiunile autorului se califică nemijlocit conform aceluși articol din Partea specială a Codului penal, care prevede răspunderea pentru săvârșirea infracțiunii, iar acțiunile celorlalți participanți potrivit aceluiași articol din Partea specială, dar cu aplicarea art. 42 Cod penal.

Răspunderea penală în cazul *grupului criminal organizat sau organizației (asociației) criminale* este stabilită prin normele Părții speciale ale Codului penal. Acțiunile organizatorilor și membrilor care au săvârșit o infracțiune în cadrul grupului criminal organizat sau organizației criminale, întrucât toți sunt considerați coautori [7, p. 259], vor fi calificate conform articolului corespunzător din Partea specială a Codului penal, fără aplicarea prevederilor art. 42 Cod penal. Răspunderea acestor persoane survine potrivit articolului din Partea specială a Codului penal, care prevede semnul calificativ respectiv. Săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală ca circumstanță calificativă este indicată într-un număr considerabil de norme, care prevăd răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunilor contra patrimoniului, economice, contra securității publice și a ordinii publice. În cazurile când săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală ca semn calificativ nu este prevăzută în normele Părții speciale a Codului penal, pentru a lua în considerare pericolul social sporit al acestor forme de participare, se aplică prevederile art. 77 alin. (1) lit. c) Cod penal în vederea individualizării răspunderii participanților. Însuși faptul creării unui grup criminal organizat poate fi considerat pregătire de infracțiunea pentru care acesta a fost creat.

Răspunderea pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale este stabilită ca pentru o infracțiune de sine stătătoare consumată în art. 282, 283 și 284 Cod penal (organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea; banditismul; crearea sau conducerea unei organizații criminale).

Prin dispozițiile art. 47 alin. (4) și (5) Cod penal sunt stabilite limitele răspunderii penale a organizatorilor și conducătorilor organizațiilor (asociațiilor) criminale, precum și a celorlalți membri ai acestor organizații criminale. Organizatorii și conducătorii organizațiilor criminale sunt supuși răspunderii penale pentru însuși faptul creării organizațiilor criminale respective. Așa cum s-a menționat *supra*, în art. 282, 283 și 284 Cod penal, această activitate infracțională este considerată infracțiune de sine stătătoare, indiferent dacă au fost sau nu săvârșite acele infracțiuni pentru care a fost creată asociația criminală. Acțiunile organizatorului și conducătorului se califică conform acestor articole, fără trimitere la prevederile art. 47 Cod penal. Pe lângă aceasta, mai precizăm că organizatorul și conducătorul organizației criminale poartă răspundere pentru toate infracțiunile săvârșite de această organizație, dacă ele au fost cuprinse de intenția acestora (art. 47 alin. (4) Cod penal). De aceea, acțiunile organizatorilor și conducătorilor se califică, în astfel de cazuri, ca concurs de infracțiuni. Membrul organizației criminale poartă răspundere penală numai pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire a participat (art. 47 alin. (5) Cod penal).

Totodată, acțiunile participanților pot fi calificate în conformitate cu diferite alineate ale aceluiași articol din Partea specială a Codului penal. Aceasta se întâmplă, când participanții sunt caracterizați de semne diferite, ce se referă la subiectul infracțiunii (vârsta, subiectul special) sau când motivele acestora sunt diferite. În astfel de cazuri, circumstanța calificativă este imputată doar celui participant, la care ea se referă. Ceilalți participanți poartă răspundere pentru aceeași infracțiune, dar care nu este agravată cu circumstanța respectivă, indiferent de faptul dacă a fost cuprinsă sau nu, împrejurarea dată, de conștiința acestora. De pildă, acțiunile lui H au fost calificate ca complicitate la săvârșirea, de către C, a unei escrocherii fără circumstanțe agravante (art. 42 alin. (5), art. 190 alin. (1) Cod penal al Republicii Moldova), dar acțiunile autorului C – ca escrocherie cu circumstanțe agravante, întrucât el a comis fapta cu folosirea situației de serviciu (art. 190 alin. (2) lit. d) Cod penal al Republicii Moldova).

Motivele diferite ale participanților pot atrage calificarea diferită a acțiunilor acestora. Spre exemplu, în cazul unui omor, când instigatorul acționează din motiv de gelozie, iar autorul căruia i s-a promis o recompensă – din interes material. În acest caz, instigatorul va fi tras la răspundere conform art. 42 alin. (4) și art. 145 alin. (1) Cod penal al Republicii Moldova, iar autorul – în conformitate cu art. 145 alin. (2) lit. b) Cod penal al Republicii Moldova.

Potrivit art. 83 Cod penal al Republicii Moldova, organizatorul, instigatorul și complicele la

o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de prevederile art. 75.

Din aceste reglementări rezultă că acțiunile organizatorului, instigatorului și complicelui se califică conform articolului din Partea specială a Codului penal, care prevede pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită în mod nemijlocit de autor. Deci participanții răspund pentru una și aceeași infracțiune, săvârșită în mod nemijlocit de autor (coautori). Astfel, potrivit textului legii, răspunderea participanților este relativ dependentă de răspunderea autorului. Totodată, răspunderea participanților este determinată de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii. Prin urmare, fiecare participant trebuie să răspundă doar pentru faptele sale și în limitele vinovăției sale. Răspunderea fiecărui participant este personală și independentă.

Așa cum se observă, legiuitorul nostru a optat pentru *sistemul parificării pedepsei*. În cadrul acestui sistem, s-a propus ca toți participanții, indiferent de felul contribuției prestate, să fie sancționați, în principiu, cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor [8, p. 362]. Din dispoziția potrivit căreia *organizatorul, instigatorul și complicelul se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor*, nu trebuie să se înțeleagă că instanța de judecată va aplica același quantum tuturor participanților, „ci doar că individualizarea se va face pornind de la limitele prevăzute de lege pentru autor” [9, p. 262]. Între aceste limite instanța urmează să stabilească pedeapsa pentru fiecare persoană implicată în comiterea infracțiunii, ținând seama, pe de o parte, de criteriile generale de individualizare a pedepsei prevăzute de art. 75 Cod penal, iar pe de altă parte, de un criteriu specific – *contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii*.

Adoptând sistemul parificării, legiuitorul nostru nu a pierdut din vedere faptul că activitățile participanților se deosebesc, totuși, prin valoarea lor contributivă în producerea rezultatului comun, ceea ce l-a obligat să înscrie, în cadrul sistemului consacrat, recomandarea legală că la stabilirea pedepsei să se țină seama, în primul rând, de *contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii*. Contribuția participantului trebuie apreciată sub aspectul *modului de realizare și încadrare în una din formele de participare* conturat de lege, precum și sub aspectul *eficienței sale reale* în săvârșirea infracțiunii.

Prin prisma contribuției sale, organizatorul și instigatorul se consideră, de regulă, mai periculoși decât ceilalți participanți. Activitățile de organizare și instigare uneori devin infracțiuni de sine stătătoare, spre exemplu, crearea sau conducerea unei organizații criminale (art. 284 Cod penal), chemările la răzburarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova (art. 341 Cod penal) etc. [10, p. 319, 320].

În general, contribuția complicelui este mai puțin periculoasă decât a autorului, organizatorului sau instigatorului. Totuși pot exista situații în care aportul complicelui este atât de important, încât justifică o pedeapsă concretă superioară celei aplicate autorului. În practica judiciară s-a decis că poate fi aplicată complicelui o sancțiune mai mare decât cea aplicată autorului în raport cu elementele concrete de individualizare a pedepsei, dar o atare soluție nu poate avea decât caracter excepțional, deoarece, în mod obiectiv, complicelul numai înlesnește activitatea autorului, ceea ce înseamnă că are o contribuție secundară la săvârșirea faptei [11, p. 308].

La stabilirea pedepsei, pe lângă aprecierea felului contribuției participantului și a aportului său real, instanța va trebui să țină seama și de criteriile generale de individualizare prevăzute în art. 75 Cod penal. În acest sens, la stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

Reținem, de asemenea, că sancționarea celorlalți nu este strict condiționată de pedepsirea autorului, care, în anumite cazuri, din motive diferite, nu poate fi supus răspunderii penale (nu a fost identificat, a decedat etc.), împrejurare ce nu antrenează exonerarea de răspundere penală a

celorlalți participanți [8, p. 363].

Așadar, temeiul și limitele răspunderii participanților sunt stabilite, într-un fel sau altul, în corespundere cu aprecierea juridică penală a faptei săvârșite de autor, ce nu contravine reglementărilor legale privind temeiul general al răspunderii penale: fapta prejudiciabilă care conține toate semnele componenței de infracțiune, prevăzută de art. 51 Cod penal. Legea penală doar precizează particularitățile juridice penale ale activității organizatorului, instigatorului și complicelui, pe de o parte, făcând-o derivată și dependentă de aprecierea juridică penală a faptei autorului, iar pe de altă parte – stabilește și concretizează conținutul laturilor obiectivă și subiectivă ale activității infracționale a participanților. Așadar, în Partea generală a Codului penal sunt formulate semnele care caracterizează activitatea organizatorului, instigatorului și complicelui și care sunt parte a componenței infracțiunii săvârșite de aceștia. În acest sens, temeiul răspunderii penale a participanților nu este determinat de rolul acestora în săvârșirea infracțiunii. Participația penală nu modifică temeiul răspunderii penale. Totodată, răspunderea fiecărui participant este de sine stătătoare și strict individuală.

Deși toți participanții răspund pentru una și aceeași infracțiune, fiecare dintre ei răspunde pentru contribuția sa, în limitele acțiunilor comise personal, adică în funcție de rolul acestora în cadrul participației – organizator, instigator sau complice. În principiu, pedeapsa pentru toți cei care răspund pentru comiterea infracțiunii se va individualiza în cadrul limitelor legale prevăzute pentru autor. Între aceste limite instanța urmează să stabilească pedeapsa pentru fiecare participant, ținând seama, pe de o parte, de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, iar pe de altă parte, de criteriile generale de individualizare.

Referințe:

1. Ковалев М. И. *Соучастие в преступлении. Понятие соучастия* // Свердловский юридический институт. Ученые труды. Ч. 1. 1960. 288 с.
2. *Уголовное право. Общая часть*. Отв. ред. И. Я. Козаченко и З. А. Незнамова. Москва: Издательская группа ИНФРА*М-НОРМА, 1998. 516 с.
3. Гришаев П. И., Кригер Г. А. *Соучастие по советскому уголовному праву*. Москва: Госюриздат, 1959. 255 с.
4. Бурчак Ф. Г. *Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы*. Киев: Вища школа, 1986. 208 с.
5. *Курс уголовного права. Общая часть. Т. 1: Учение о преступлении*. Под ред. Н. Ф. Кузнецовой и И. М. Тяжковой. Москва: Изд-во ЗЕРЦАЛО, 1999. 592 с.
6. *Уголовное право Российской Федерации. Общая часть*. Под ред. профессора А. И. Рарога. - 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Юристъ, 2004. 496 с.
7. *Уголовное право России. Общая часть*. Под ред. профессора В. П. Ревина. 2-е изд., испр. и доп. Москва: ЗАО Юстицинформ, 2010. 496.
8. Zolyneak M. Drept penal. Partea generală. II. Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1993. 653 p.
9. Streteanu F., Nițu D. Drept penal. Partea generală. Vol. II. București: Universul Juridic, 2018. 616 p.
10. Borodac Al-dru, în colab. Manual de drept penal. Partea generală. Redactor coordonator Alexandru Borodac, profesor universitar, doctor în drept. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2005. 516 p.
11. Păvăleanu V. Drept penal general. Conform noului Cod penal. București: Universul Juridic, 2012. 503 p.